žvangutis ir titnaginė skeltė. Žvangutis 1,59 cm ilgio, 1,1 cm pločio. Jo kilpelė stačiakampio 2,2x5 mm skersinio pjūvio, 7 mm ilgio, skylutė 2 mm skersmens. Titnaginės skeltės fragmentas 2,2x1,1x0,4 cm dydžio.

Kalvoje į V nuo Kernavės Pilies kalno piliakalnio apie 1,5 ha ploto teritorijoje ištirta 17 šurfų po 4 m^2 (iš viso 68 m^2). Šurfuose 1, 2, 3 bei 5 aptikti radiniai, ūkinės paskirties duobės rodo, jog bent jau kalvos R šlaitas viduramžių Kernavės klestėjimo laikais – XIV a. – buvo apgyvendintas. Kadangi kalva ilgą laiką buvo ariama ir kultūrinis sluoksnis yra sunaikintas, dauguma radinių išliko tiktai duobėse. Todėl žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai kasant nedideliais šurfais neleido nustatyti tikslesnių aptiktojo archeologijos paminklo ribų.

Atlikus žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus ir nustačius, jog kalvoje esama archeologinių vertybių, planų šioje vietoje rekonstruoti Pajautos slėnyje aptiktas XIV a. sodybas atsisakyta.

The excavations in Kernavė

In 2007 excavations were conducted at 2 Kernavė sites outside the boundaries of the protected area. A 100 m^2 area (Fig. 1) was excavated at an apparent old site on Kernavė hill 200 m to the NE of the hill fort site on Lizdeika hill. 13th–14th-century part-thrown ceramic sherds, slag, and air vent fragments were found in the ploughed top soil. The remains of an iron smelting furnace and 3 rubbish pits were discovered. The possible SE boundary of the upper city of medieval Kernavė was established.

17 test pits of 4 m^2 each (68 m^2 in all) (Fig. 2) were excavated in an approximately 1.5 ha territory on the hill to the W of the hill fort site on Pilis hill. The finds (part-thrown pottery, animal bones, fragments of clay daub, 2 tanged knives, a bronze crotal, etc.) found in test pits 1, 2, 3, and 5 and the rubbish pits show that at least the E slope of the hill was settled during the heyday of medieval Kernavė in the 14th century. Because the hill was ploughed for a long time and the cultural layer has been destroyed, the majority of the finds have survived in only the pits. Therefore field evaluations, by excavating small test pits, do not allow more the precise boundaries of the discovered archaeological site to be established.

Gintautas Vėlius

Veliuonos piliakalnių aplinka

2007 m. rugpjūčio–spalio mėnesiais Veliuonos piliakalnio (A690P) bei Veliuonos piliakalnio II su papiliu (A691KP) aplinkoje buvo atlikti archeologiniai tyrinėjimai. Šioje vietoje numatomi esamo kelio rekonstrukcijos darbai. Planuojama kelią, jungiantį Veliuonos miestelio centrą su Kauno–Jurbarko plentu, praplėsti, pakeisti dangą, atlikti kitus rekonstrukcinius darbus. Kadangi 350 m ilgio rekonstruojamo kelio atkarpa yra paminklinėje teritorijoje, prieš pradedant vykdyti žemės judinimo darbus vykdyti archeologiniai kasinėjimai.

Veliuonos piliakalniai įrengti Nemuno ir Veliuonos santakoje esančiame aukštumos kyšulyje. Piliakalnį nuo papilio skiria 30 m pločio ir 17 m gylio griovys. Numatomas rekonstruoti kelias eina šiuo grioviu, supa papilį (Pilies kalną) iš ŠR pusės ir užkyla į gretimą kalvą link miestelio centro.

Archeologiniai tyrimai atlikti vadovaujantis UAB „Kelprojektas“ pateiktu topografi-

niu planu, jame pažymėtose ribose nuo esamos kelio ašies. Ištirtos dvi 14 ir 20 m² perkasos, 17 šurfų po 4 m², 71x1,5 m (106 m²) kelio šlaito pjūvis, iš viso – 208 m² (1 pav.). Teritorija, kurioje numatomi žemės judinimo darbai, patikrinta metalo detektoriumi (apie 1000 m²). Taip pat surinkta istorinė medžiaga, ankstesnių archeologinių tyrinėjimų duomenys.

Dalyje numatomos kelio praplėtimo zonos archeologinių kasinėjimų atlikti buvo neįmanoma. 70 m atkarpoje, esančioje tarp Veliuonos piliakalnio (A690P) bei Veliuonos piliakalnio II (A691KP), kasinėti neleidžia paminklosauginiai reikalavimai. Šis kelio ruožas yra įsiterpęs tarp dviejų piliakalnių šlaitų, tad norint ištirti plotą – po 5 m nuo esamos kelio ašies – tektų nukasti ir iki 5 m aukščio abiejų piliakalnių šlaitų apačias.

Kelias tvarkytas tarpukariu, buvo pažemintas pakilimo kampas, suklotas akmenų grindinys. Sovietiniu laikotarpiu abiejose kelio pusėse įrengti vandens surinkimo kanalai su gelžbetoniniais latakais. Be to, didelė dalis šlaito kelio Š pusėje yra ne kartą erodavusi ir tvirtinta. Taigi didelė dalis archeologinio paveldo kelio aplinkoje yra jau sunaikinta. Perkasos I ir II bei 17 žvalgomųjų šurfų kasti vietose, nepažeistose ankstesnių kelio rekonstrukcijos bei jo teritorijos tvarkymo darbų, tikintis aptikti išlikusių kultūrinių sluoksnių, pastatų ar pavienių radinių.

Tyrimų metu perkasos, šurfai bei radiniai fiksuoti LKS–94 koordinačių sistemoje (Baltijos aukščių sistema). Tam naudoti reperiai – Veliuonos gyvenvietės geodezinio pagrindo tinklo sutankinimo punktai 7634 ir 7805. Be to, perkasose naudota metrinė kvadratų sistema, kai V sienelė atitinka koordinačių sistemos Y, P – X ašis.

Perkasa I tirta Gedimino kapo kalnu vadinamo piliakalnio ŠV papėdėje, į R nuo kelio

1 pav. Tyrinėtų šurfų bei perkasų situacijos planas: 1 – žvalgomieji šurfai; 2 – perkasos; 3 – pjūvis. G. Vėliaus brėž.

Fig. 1. Situation plan of excavated test pits and trenches: 1 – test pits; 2 – trenches; 3 – exploratory trench.

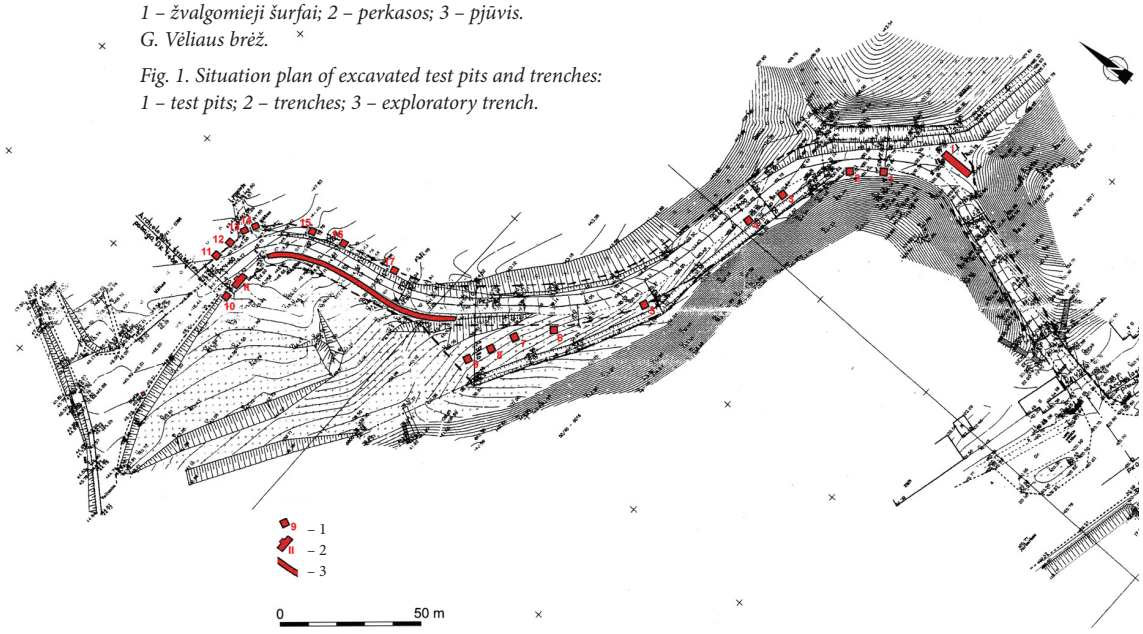

esančioje lėkštoje trikampėje aikštelėje, 4 m į P nuo geodezinio reperio PP 31. 10x2 m dydžio plotas matuotas 1,5 m nuo kelio, orientuojant jį P–Š kryptimi. Dalis tirtos aikštelės buvo pasidengusi velėna, dalis išvažinėta automobilių, paviršius nežymiai nuolaidėja Š kryptimi. Nukasus velėną atsidengė supiltinio žvyro sluoksnis. 10–15 cm gylyje pasirodė 10 cm storio pilkšvos žemės tarpsluoksnis, po juo vėl buvo iki 50 cm storio žvyro sluoksnis. Tokia šios vietos stratigrafija susiformavo, kadangi kelininkai čia ne kartą sandėliavo žvyrą bei smėlį, aikštelė lyginta. Šių sluoksnių vėlyvumą iliustruoja ŠR perkasos kampe 60 cm gylyje aptiktas betono luitas. Maždaug 60 cm gylyje pasiektas dar vienas pilkšvos žemės tarpsluoksnis, – matyt, kurį laiką buvęs žemės paviršius. Šio pilkšvo paviršiaus lygmenyje perkasos Š pusėje aptikta apie 120 įvairaus dydžio (nuo 5 iki 25 cm skersmens) padrikai išmėtytų akmenų. Panašu, kad tai yra nuo 1936 m. ant kelio kloto akmenų grindinio likę akmenys. Giliau aptiktas dar vienas apie 10 cm žvyro tarpsluoksnis su smulkiais raudonų plytų fragmentais, po juo – pilka molinga žemė.

Įgilinus perkasą iki 1,2 m, arčiau piliakalnio esančioje P jos dalyje pasirodė gruntiniai vandenys. Nesant galimybės toliau gilinti visą plotą, nutarta giliau kasti 4 m^2 šurfą perkasos centre. Pilkos molingos žemės sluoksnis buvo iki 80 cm storio. Matyt, tai yra įvairios kilmės sąnašinis sluoksnis, susiformavęs nustojus naudoti piliakalnius. Po juo aptiktas 10–15 cm storio degėsingas tamsiai pilkos spalvos kultūrinis sluoksnis. Jame surasta apžiestos keramikos, gyvulių kaulų. Matyt, tai piliakalnių gyvavimo laikų žemės paviršius. Šis sluoksnis kiek nuolaidėja link piliakalnio, taigi tai gali būti gynybinio griovio kraštas. 2 m gylyje pasiektas įžemis (molis).

Tai, kad viršutiniai sluoksniai – trys žvyro bei du pilkšvos žemės – yra vėlyvi, iliustruoja

2 pav. Perkasoje II aptikti mūriniai pamatai. G. Vėliaus brėž.

Fig. 2. The brick foundations discovered in trench II.

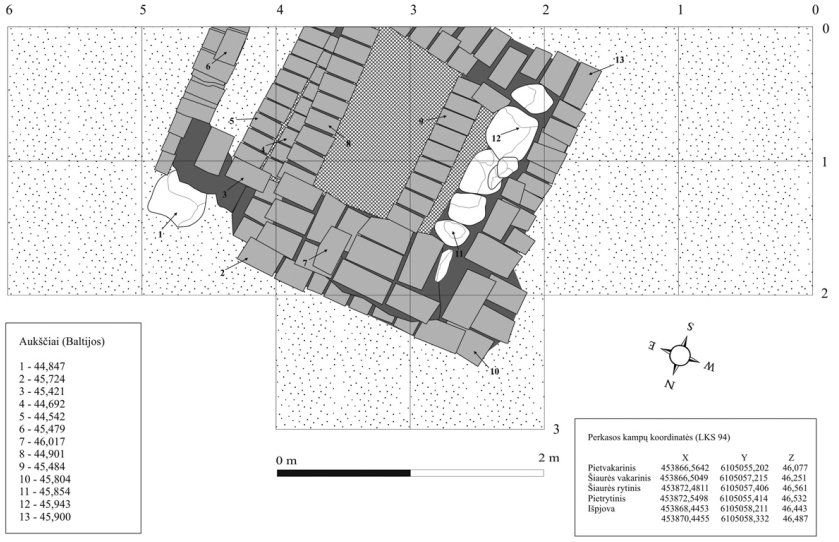

radiniai. 52 cm gylyje aptikta 1971 m. SSRS 2 kapeikų moneta, 66 cm gylyje – 1957 m. SSRS 15 kapeikų moneta, 69 cm – tokia pati 1954 m. moneta. 80 cm gylyje surasta 1945 m. rusiško pistoleto šovinio gilzė. XIV a. datuotinas arbaletinis strėlės antgalis taip pat surastas supiltinio žvyro sluoksnyje (kv. 9–1, 40 cm gylis). Giliai aptikta ir XIX a. datuotina saga (kv. 8–2, 89 cm gylis). XIV a. paviršius pasiektas tik kv. 4–6 – 1–2, 180–200 cm gylyje. Čia surastos trys lipdytinės apžiestos šukės.

Supiltiniuose sluoksniuose surinkta daug XIX–XX a. masinės medžiagos, 39 smulkūs koklių fragmentai, 15 buitinės keramikos šukių, apie 30 įvairių geležinių dirbinių. Taip pat surinkti 52 gyvulių kaulų fragmentai, 33 iš jų – ant XIV a. datuojamo paviršiaus.

Perkasa II tirta renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, P kelio pusėje, priešais keliuką į esamą dvaro parką. Iš pradžių čia buvo pradėtas kasti 2x2 m dydžio šurfas, tačiau pasirodžius pastato pamatams jis išplėstas iki 6x2 m perkasos su 1x2 m išpjova Š sienelėje. Perkasa kasta 1–1,5 m nuo kelio, orientuota R–V kryptimi. Nukasus velėną atsidengė pilkas juodžemis, sumišęs su įvairiomis XX a. buitinėmis šiukšlėmis bei griuvenomis. Šis sluoksnis perkasos V pusėje siekė 1 m storį. Perkasos R trečdalyje pilkšvas maišytas juodžemio sluoksnis buvo iki 2,1 m storio. Matyt, į R nuo aptikto pastato pamato fragmento būta vėlyvo perkasimo. Čia įvairiame gylyje aptikta daug stiklinių vaistų ampulių, matyt, iš greta veikusios ligoninės. Po maišytu juodžemiu visoje perkasoje atsidengė gelsvo molio įžemis.

Aptiktas pamatas stipriai apardytas, matyt, kasant duobę, aptiktą R perkasos pusėje. Išlikę pamatai sudaro stačiakampio formos 2,5x3 m dydžio konstruktyvą, orientuotą PR–ŠV kryptimi (2 pav.). Sienos mūrytos iš rausvų plytų, iki 50 cm storio. Pažymėtina, kad prastos kokybės plytos, o kartais tik jų dalys klotos tiesiai ant grunto, rišamasis skiedinys labai silpnas. Vargu ar tai buvo didesnio pastato nešančias sienas laikantys pamatai. Apskritai aptikto statinio liekanų funkcinė paskirtis lieka neaiški. Jo viduje rastos keturios iš tų pačių plytų suklotos laiptus primenančios pakopos. Tačiau šie menami laiptai niekur neveda, atsiremia į PR pamatų sienelę. Aptikti pamatai traktuotini kaip šalia esančio XIX a. dvaro nedidelių gabaritų ūkinės paskirties statinio – gal šulinio – liekanos.

Perkasoje aptikta daug XIX–XX a. neinventorintinos medžiagos. Surasta dešimtys tuščių stiklinių ampulių nuo vaistų (beje, įvairiuose gyliuose iki pat įžemio), daug plono langų stiklo duženų, apie 90 keramikos fragmentų, 2 koklių gabaliukai, 16 gyvulių kaulų, 11 įvairių geležinių dirbinių. Archeologiškai vertingų radinių neaptikta.

Šurfas 1 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, ŠR papėdėje, nedidelėje čia esančioje plokštumėlėje, tarp šlaito ir esamo kelio. 2x2 m dydžio šurfas kastas 20 m į R nuo esamo betoninio lietaus kanalizacijos latako krašto, sieneles orientuojant PR–ŠV kryptimi. Šurfe po velėna atsidengė maišytas sluoksnis iš smėlio, žvyro ir juodžemio tarpsluoksnių. Šis sluoksnis kelio pusėje buvo 80 cm, ties piliakalniu – 10 cm storio. Jis sietinas su sovietiniais metais vykdytais kelio renovavimo darbais. Giliau atsidengė pilkos molingos žemės sąnašinis sluoksnis, kelio pusėje siekęs 2 m, o ties piliakalnio šlaitu – 70 cm gylį nuo dabartinio žemės paviršiaus. Dugne sluoksnis kiek tamsesnis, matyt, tai piliakalnio naudojimo laikų žemės paviršius. Po juo aptiktas rausvo molio įžemis. Šurfe aptikti 24 gyvulių kaulai, 2 vėlyvos keramikos fragmen-

tai bei 18 XX a. geležies dirbinių. Archeologiškai vertingų dirbinių nerasta.

Šurfas 2 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, ŠR papėdėje, nedidelėje čia esančioje plokštumėlėje, tarp šlaito ir esamo kelio. 2x2 m dydžio šurfas kastas 3 m į R nuo esamo betoninio lietaus kanalizacijos latako krašto, sieneles orientuojant PR–ŠV kryptimi. Šurfe po velėna atsidengė pilkos molingos žemės sąnašinis sluoksnis, kelio pusėje siekęs 1,8 m, o ties piliakalnio šlaitu – 1,4 m gylį nuo dabartinio žemės paviršiaus. Dugne sluoksnis kiek tamsesnis, matyt, tai piliakalnio naudojimo laikų žemės paviršius. Po juo aptiktas rausvo molio įžemis. Šurfe aptikti 8 gyvulių kaulai, 5 XIX–XX a. keramikos šukės bei 2 koklių fragmentai. Archeologiškai vertingų dirbinių nerasta.

Šurfas 3 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, ŠR papėdėje, siaurame ruože tarp lietaus vandens kanalizacijos betoninio kanalo ir esamo kelio. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, 20 m į V nuo esamo betoninio lietaus kanalizacijos latako krašto, sieneles orientuojant P–Š. Po velėna atsidengė 20–30 cm storio supiltinis žvyro sluoksnis, po juo – gelsvo smėlio įžemis. Į smėlio sluoksnį įsigilinta iki 70 cm nuo dabartinio žemės paviršiaus, bet kultūrinio sluoksnio nerasta. Matyt, piliakalnių naudojimo laikų sluoksniai šioje vietoje nukasti įrenginėjant lietaus kanalizaciją bei renovuojant kelią. Archeologiškai vertingų dirbinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 4 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, ŠR papėdėje, siaurame ruože tarp lietaus vandens kanalizacijos betoninio kanalo ir esamo kelio. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, 13,5 m į V nuo šurfo 3, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna šurfo ŠV dalyje atsidengė iki 20 cm storio supiltinis žvyro sluoksnis, po juo – gelsvo smėlio įžemis. Į smėlio sluoksnį įsigilinta iki 50 cm nuo dabartinio žemės paviršiaus, bet kultūrinio sluoksnio nerasta. Matyt, piliakalnių naudojimo laikų sluoksniai šioje vietoje nukasti įrenginėjant lietaus kanalizaciją bei renovuojant kelią. Archeologiškai vertingų dirbinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 5 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, Š papėdėje, siaurame ruože tarp lietaus vandens kanalizacijos betoninio kanalo ir esamo kelio. Šurfas kastas 2x 2 m dydžio, 45 m į V nuo šurfo 4, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna atsidengė 70 cm storio P ir 20 cm storio Š supiltinis smėlio sluoksnis, po juo – pilkos žemės 20 cm tarpsluoksnis, giliau – rausvo molio įžemis. Pilkos žemės tarpsluoksnis, matyt, yra buvęs natūralus upelio šlaitas, kuris, įrengus betoninį lataką, užpiltas smėlio sluoksniu. Šurfe surasti 9 balto molio XX a. lėkštės fragmentai, vienas gyvulio kaulas, pora vėlyvų šukių bei geležinių dirbinių. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 6 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, Š papėdėje, ruože tarp lietaus vandens kanalizacijos betoninio kanalo ir esamo kelio. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, 30 m į ŠV nuo šurfo 5, 5 m nuo kelio, sieneles orientuojant PR–ŠV kryptimi. Po velėna atsidengė gelsvo smėlio sluoksnis – įžemis. Norint patikrinti įsigilinta dar 60 cm, tačiau archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 7 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, ŠV papėdėje, trikampėje lėkštoje aikštelėje, esančioje tarp kelio ir nuo jo nutolstančio betoninio lietaus kanalizacijos kanalo. Šurfas kastas 2x2 m dy-

džio, 15 m į ŠV nuo šurfo 6, 7 m nuo kelio, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna atsidengė supiltinis 10 cm storio gelsvo smėlio sluoksnis, po juo – apie 5 cm žvyro tarpsluoksnis. Giliau aptiktas pilkos spalvos žemės sluoksnis su gausiomis griuvenomis – smulkiais raudonų plytų fragmentais. Maždaug 1 m gylyje pasiektas rausvo molio įžemis. Šurfe aptikta 20 gyvulių kaulų, 30 XIX–XX a. keramikos šukių bei koklio fragmentas. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 8 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, ŠV papėdėje, trikampėje lėkštoje aikštelėje, esančioje tarp kelio ir nuo jo nutolstančio betoninio lietaus kanalizacijos kanalo. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, 7 m į ŠV nuo šurfo 7, 10 m nuo kelio, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna atsidengė pilkos spalvos žemės sluoksnis su gausiomis griuvenomis – smulkiais raudonų plytų fragmentais. Maždaug 110 cm gylyje ties P sienele ir 160 cm gylyje ties Š pasiekus rausvo molio įžemį, į šurfą pradėjo sparčiai rinktis gruntinis vanduo. Š šurfo ketvirtis perkastas iki įžemio, perkasimo užpildas – tamsiai pilka žemė su gausiomis griuvenomis.

25 cm gylyje šurfe atsidengė 50 cm pločio ir 70 cm ilgio mūrinės sienos fragmentas. Siena įeina į šurfo P sienelę, Š jos dalis nuardyta minėto perkasimo. Sienos pamatas sumūrytas iš iki 30 cm dydžio akmenų, išliko dvi plytų juostos. Plytos apie 28x16x6 cm dydžio, ant didžiųjų plokštumų matyti įsispaudusių šiaudų žymės. Prastos kokybės rausvos plytos mūrytos dviem išilginėmis ir viena skersų plytų juosta. Rišamasis skiedinys prastos kokybės, mūre naudotos ir plytų duženos. Pamatas mūrytas ne ant molio įžemio, o aukščiau, ant pilkšvos spalvos žemės sluoksnio. Į V nuo sienos 25 cm gylyje aptikta tokių pačių plytų klojinio – grindų (?) – fragmentų. Pagal surastą sienos fragmentą sunku nusakyti statinio funkcinę paskirtį, tačiau, sprendžiant iš prastos mūro bei plytų kokybės, čia stovėjęs ūkinės paskirties nedidelės apimties pastatas sietinas su kitoje kelio pusėje esančiu XIX a. dvaru.

Šurfe aptikti 4 gyvulių kaulai, 28 XIX–XX a. keramikos šukės, pora geležinių dirbinių, 4 XX a. antros pusės čerpių fragmentai. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 9 tirtas piliakalnio, vadinamo Pilies arba Ramybės kalnu, ŠV papėdėje, trikampėje lėkštoje aikštelėje, esančioje tarp kelio ir nuo jo nutolstančio betoninio lietaus kanalizacijos kanalo. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, 7 m į ŠV nuo šurfo 8, 14 m nuo kelio, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna atsidengė pilkos spalvos žemės sluoksnis su griuvenomis – smulkiais raudonų plytų fragmentais. Maždaug 40 cm gylyje ties V sienele ir 25 cm gylyje ties R pasiektas rausvo molio įžemis. Šurfe aptikti 3 gyvulių kaulai, 7 vėlyvos keramikos šukės. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 10 tirtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, kelio P pusėje, priešais keliuką į esamą dvaro parką, 4 m į V nuo perkasos II ir 2 m nuo kelio. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna atsidengė pilkšvos spalvos žemės sluoksnis. 1,1–1,2 m gylyje pasiektas gelsvo smėlio įžemis. Šurfo PR ketvirtyje įžemyje išryškėjo 65 cm skersmens apskritos duobės kontūras. Menamos duobės užpildas buvo ta pati pilkšva žemė. Tačiau padarius pjūvį paaiškėjo, kad tai ne duobė, o įžemio pagilėjimas. Šurfe aptikta 20 gyvulių kaulų fragmentų, 65 XX a. ke-

ramikos šukės, 7 stiklinių butelių fragmentai, trys koklių detalės. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 11 tirtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, kelio Š pusėje, 10 m nuo keliuko į esamą dvaro parką ir 5 m nuo kelio ašies. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna atsidengė pilkšvos spalvos žemės sluoksnis. 1,1–1,15 m gylyje pasiektas gelsvo smėlio įžemis. Šurfe aptikti 9 XX a. grafino fragmentai, 7 keramikos šukės. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 12 tirtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, kelio Š pusėje, 4 m nuo keliuko į esamą dvaro parką ir 5 m nuo kelio ašies. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna Š šurfo pusėje atsidengė iki 20 cm storio supiltinis smėlio sluoksnis. Giliau aptiktas pilkšvos spalvos iki 1,2 m storio žemės sluoksnis, po juo įžemis – gelsvos spalvos smėlis. Šurfe aptikti 3 gyvulių kaulai, XIX–XX a. datuotini 8 stiklo gaminių fragmentai, 8 geležiniai dirbiniai, 14 keramikos fragmentų. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 13 tirtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, kelio Š pusėje, keliuko į esamą dvaro parką vietoje, 5 m nuo kelio ašies. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Kadangi šurfas kastas keliuko vietoje, velėnos čia nebuvo. Nukasus 20 cm storio supiltinį žvyro sluoksnį atsidengė akmenų grindinys – brukas. Grindinys suklotas iš 5–25 cm dydžio neapdirbtų lauko akmenų. Matyt, tai yra 1936 m. ant kelio kloto grindinio atšaka, vedanti link dvaro. Akmenų grindinys nebuvo ardomas, kadangi čia, sprendžiant iš gretimo šurfo 12 stratigrafijos, archeologiškai vertingų sluoksnių neturėtų būti. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 14 kastas tikintis aptikti surasto grindinio ribą. Šurfas tirtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, kelio Š pusėje, greta keliuko į esamą dvaro parką, 2 m į R nuo šurfo 13 ir 5 m nuo kelio ašies. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, sieneles orientuojant P–Š kryptimi. Po velėna aptiktas 10–25 cm storio supiltinis žvyro sluoksnis, po juo apie 10 cm storio pilkšvos žemės tarpsluoksnis, giliau atsidengė akmenų grindinys. Grindinys suklotas iš 5–25 cm dydžio neapdirbtų lauko akmenų. Matyt, tai 1936 m. ant kelio kloto grindinio atšaka, vedanti link dvaro. Šurfo ŠR pakraštyje grindinys užsibaigia apvalainu išlinkimu, čia kraštiniai akmenys sukelti iki 30 cm ir sudaro lietaus vandens lataką. Akmenų grindinys nebuvo ardomas, kadangi čia, sprendžiant iš šurfo 12 stratigrafijos, archeologiškai vertingų sluoksnių neturėtų būti. Šurfo ŠR kampe, kur akmenų grindinio nebuvo, iškasus pilkšvos žemės sluoksnį, 1 m gylyje, pasiektas gelsvo smėlio įžemis. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 15 tyrinėtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, kelio Š pusėje, 20 m nuo šurfo 14, 5 m nuo kelio ašies. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, sieneles orientuojant PR–ŠV kryptimi. Po velėna atsidengė iki 60 cm storio pilkšvos žemės sluoksnis, po juo – gelsvo smėlio įžemis. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 16 tyrinėtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, kelio Š pusėje, 10 m nuo šurfo 15, 5 m nuo kelio ašies. Šurfas kastas 2x 2 m dydžio, sieneles orientuojant PR–ŠV kryptimi. Po velėna atsidengė iki 25 cm storio pilkšvos žemės sluoksnis, po juo – gelsvo smėlio įžemis. Šurfe aptikta 11 gyvulių kaulų, 10 XIX–

XX a. datuotinų keramikos fragmentų. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Šurfas 17 tyrinėtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale, kelio Š pusėje, 18 m nuo šurfo 16, 5 m nuo kelio ašies. Šurfas kastas 2x2 m dydžio, sieneles orientuojant PR–ŠV kryptimi. Po velėna atsidengė iki 30 cm storio pilkšvos žemės sluoksnis, po juo – gelsvo smėlio įžemis. Šurfe surastos 4 XX a. datuotinos keramikos šukės. Archeologiškai vertingų radinių ar kultūrinių sluoksnių nerasta.

Kelio šlaito ***pjūvis,*** iš viso 71x1,5 m (106 m^2), tyrinėtas renovuojamos kelio atkarpos ŠV gale. Kelio atkarpa, tolstanti nuo piliakalnių bei kylanti į įkalnę link Veliuonos miestelio, yra įgilinta į įžemį. Matyt, tai padaryta 1936 m. kelio renovacijos metu, prieš paklojant akmenų grindinį, siekiant sumažinti pakilimo kampą. V šios kelio atkarpos pusėje buvo susiformuotas 71 m ilgio, iki 1,5 m aukščio status šlaitas, užkylantis 4,37 m. Šis kelio šlaitas buvo atsivalytas, fiksuota jo stratigrafija, ieškota archeologinių radinių bei kultūrinių sluoksnių.

Atkarpos apačioje dabartinis kelio paviršius įgilintas iki 1 m į molio įžemį, virš jo nuvalius sienelę atsidengė pilkšvos žemės sluoksnis bei maišytos žemės, supiltos iš dabartinės kelio vietos. Kylant į viršų įgilinimas į įžemį palaipsniui mažėja, ties 25–35 m molio įžemį keičia gelsvas smėlis, aukščiausiame taške, ties keliuku link dvaro, kelio danga susilygina su dabartiniu žemės paviršiumi. Visame kelio šlaito pjūvyje konstatuota tokia pati stratigrafija – apačioje nejudintas geologinis įžemis, virš jo čia buvusi bei kelią gilinant supilta pilkšva žemė.

Visame pjūvyje surasti tik 4 gyvulių kaulų fragmentai, 2 vinys bei 9 XIX–XX a. datuotinos keramikos šukės. Archeologinių radinių ar kultūrinių sluoksnių šioje kelio atkarpoje nerasta.

Iš viso archeologinių tyrinėjimų metu aptikti 5 registruoti radiniai, visi perkasoje I: arbaletinis XIV a. strėlės antgalis, XIX a. saga su herbu, trys lipdytinės apžiestos puodo šukės. Perkasose bei šurfuose surinkta gausi XIX–XX a. medžiaga, matyt, sietina su greta buvusiu dvaru: apie 300 buitinės keramikos fragmentų, 170 gyvulių kaulų, 47 koklių fragmentai, 70 įvairių geležinių dirbinių, daugiausiai vinių, įvairių stiklo duženų.

In the vicinity of the Veliuona hill fort site

In 2007 a field evaluation was conducted at a planned road reconstruction site in the vicinity of the Veliuona hill fort site (Jurbarkas district). Two trenches (14 m^2 and 20 m^2), seventeen test pits (4 m^2 each), and a 71x1.5 m (106 m^2) exploratory trench alongside the road, a total of 208 m^2, were excavated (Fig. 1). The road was rebuilt during the interwar period, the angle of the incline was lowered, and it was paved with stone. During the Soviet period, ditches with reinforced concrete channels were built on both sides of the road.

In trench I (Fig. 1) fill, mostly gravelly soil, was discovered up to a depth of 1.2 m. Only at a depth of 2 m was the ground surface from the period of the hill fort's use during the 13th–14th centuries reached: charred wood particles attesting to fires, animal bones, and several pottery sherds. No highly distinct cultural layer was found and evidently the foot of the hill fort site was not settled. A similar stratigraphic situation was also observed in test pits 1 and 2.

Test pits 3–5 were excavated in the narrow strip between the existing road and the reinforced concrete trough. It was revealed that the archaeologically valuable cultural layers had been destroyed here during earlier road reconstruction work. Test pits 6–9 were excavated somewhat further from the axis of the existing road and followed the boundaries shown in the topographic plan. In test pits 7–9 a layer of rubble up to 1 m thick and dating to the 20th century was discovered. Only in test pit 8 was a fragment of a stone foundation and brick wall dating to the 19th–20th centuries uncovered at a depth of 30 cm.

Another test pit (number 10), a 71 m long exploratory trench in the road's slope, and trench II were excavated on the same side of the road. A layer of black earth up to 1.2 m thick that contained diverse 20th century rubbish was discovered in the test pit. The corner of a brick building: stone foundations and brick wall were discovered in trench II at a depth of 30 cm. The building should be connected with the outbuildings of a manor house that was located on the other side of the road. It was still marked on plans from the late 19th century.

Another 7 test pits (11–17), in which nothing of archaeological value was found, were excavated on the NE side of the road. Only in test pits 13–14 was stone paving, evidently laid during the interwar period, unearthed at a depth of 20 cm.

During the entire excavation period 5 registered artefacts were discovered (all in trench I): a 14th century crossbow bolt tip, a 19th century brooch with a coat-of-arms, and 3 part-thrown pot sherds. An abundance of 19th–20th century material, which should be connected with the nearby former manor house, was collected in the trenches and test pits: about 300 household pottery sherds, 170 animal bones, 47 stove tile sherds, 70 various iron artefacts, mostly nails, and various glass shards.

Gintautas Zabiela

Ginučių ir Papiliakalnės piliakalnių papėdžių gyvenvietės

Ginučių ir Papiliakalnės piliakalniai (Ignalinos r., Linkmenų sen.) kartu su nuo jų labiau į P esančia Ladakalnio kalva (geomorfologinis gamtos paminklas) sudaro archeologinį gamtinį kompleksą, kurį specialiu projektu numato tvarkyti ir turizmui pritaikyti Aplinkos apsaugos ministerija. Siekiant išvengti galimų archeologinio paveldo pažeidimų, šių darbų metu visoje plano aprėpiamoje teritorijoje 2007 m. buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Jie koncentruoti į neaiškaus statuso objektų, daugiausia Ladakalnio ir Pilalės, archeologinės vertės išaiškinimą bei abiejų piliakalnių papėdžių gyvenviečių užimamų teritorijų patikslinimą.

Ginučių ir Papiliakalnės piliakalniai bei jų papėdžių gyvenvietės (jų tarpusavio ribos neaiškios, ir išvis neaišku, tai dviejų ar tik vieno (Ginučių) piliakalnio papėdės gyvenvietė) iki šiol archeologiškai netyrinėtos, tad archeologinėje literatūroje daugiausia aprašoma išorė, atsitiktiniai archeologiniai radiniai, interpretuojami mitologiniai bei istoriniai šaltiniai (žr. *LPA,* V., 2005, t. I, p. 158–161, 168–171; V. Vaitkevičius, *Senosios Lietuvos šventvietės. Aukštaitija,* V., 2006, p. 335–336 (630), 357 (688)). Ginučių piliakalnis yra vienos vėly-